

Наталія ЄФРЕМОВА,

orcid.org/0000-0003-1476-1831

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри практики англійської мови

Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) *yefremova05@gmail.com*

Валентина БОЙЧУК,

orcid.org/0000-0002-9870-2195

кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри філології

Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
(Луцьк, Україна) *boichukvalia@gmail.com*

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР АНГЛОМОВНОГО ГЕРОНТОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ В РОМАНІ МАРГАРЕТ ЛОРЕНС «КАМ'ЯНИЙ АНГЕЛ»

Статтю присвячено концептуальній інвентаризації англomовного геронтологічного дискурсу в романі Маргарет Лоренс «Кам'яний ангел» та виявленню номінативних засобів актуалізації основних концептів, що відтворюють його ментально-інформаційний портрет. У дослідженні застосовано метод суцільної вибірки та автоматизований контент-аналіз для забезпечення надійності й достовірності результатів. У ході аналізу було виявлено низку сценаріїв, які є формами існування відповідних концептів, вербалізованих певними номінативними засобами у межах відповідних референційних полів. Загальноприйняті у геронтології теорії старіння (біологічні та психосоціологічні) є базою для профілювання відповідних доменів (домену біологічних змін та домену психосоціальних змін), у структурі яких актуалізовано усі вербально втілені концептуалізації процесів старіння та старості. Встановлено, що домен біологічних змін у концептуальному просторі роману Маргарет Лоренс «Кам'яний ангел» представлений концептами BODY та MEDICINE & HEALTH. Домен психосоціальних змін містить концепти CONFLICTS, FEELINGS, THINKING & COGNITION, BEHAVIORS, PEOPLE. Виявлено, що домен психосоціальних змін характеризується певною неоднорідністю, зумовленою універсальною природою концептів BEHAVIORS та PEOPLE. Концепт DEATH & MORTALITY, зважаючи на двоїстість трактування феномену смерті, належить двом зазначеним вище доменам. З'ясовано, що номінативні одиниці, які ідентифікують концептуальний простір геронтологічного дискурсу в межах відповідних референційних полів, вказують на реальні фізіологічні зміни, зумовлені природними процесами старіння, медичні проблеми, пов'язані з цими процесами, шляхи розв'язання цих проблем (домен біологічних змін), та на соціальні й особистісні чинники процесу старіння, як от погіршення соціальної взаємодії та поведінкові девіації (домен психосоціальних змін). Кількісна невідповідність структури виявлених доменів свідчить про те, що текст художнього твору формує геронтологічний дискурс, що більшою мірою експліковано саме в межах домену психосоціальних змін. Проведена розвідка сприяє розвитку досліджень дискурсу з позицій когнітивно-дискурсного підходу. Запропоновано методологію вважасмо перспективною в рамках лінгвістичної геронтології.

Ключові слова: геронтологічний дискурс, концептуальний простір, домен біологічних змін, домен психосоціальних змін, концепт, референційне поле, номінативна одиниця.

Nataliia YEFREMOVA,

orcid.org/0000-0003-1476-1831

Ph.D. in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Conversational English Department
Lesya Ukrainka Volyn National University
(Lutsk, Ukraine) *yefremova05@gmail.com*

Valentina BOICHUK,

orcid.org/0000-0002-9870-2195

Ph.D. in Philology,
Senior Lecturer at the Department of Philology
The Municipal Higher Educational Institution
“Lutsk Pedagogical College” of the Volyn Regional Council
(Lutsk, Ukraine) *boichukvalia@gmail.com*

CONCEPTUAL SPACE OF ENGLISH GERONTOLOGICAL DISCOURSE IN MARGARET LAURENCE'S NOVEL "THE STONE ANGEL"

This article is devoted to conceptualizing the English-language gerontological discourse in Margaret Laurence's novel "The Stone Angel" and identifying nominative means of actualizing the main concepts that reproduce its mental and informational portrait. The study employs a convenience sampling method and automated content analysis to ensure the reliability and validity of the results. During the analysis, several scenarios which are the forms of existence of the corresponding concepts, verbalized by certain nominative means within the relevant reference fields, were revealed. Generally accepted gerontological theories of aging (biological and psychosociological) are the basis for profiling the relevant domains (the domain of biological changes and the domain of psychosocial changes), in the structure of which all verbally expressed conceptualizations of the processes of aging and old age are actualized. It was established that the domain of biological changes in the conceptual space of Margaret Laurence's novel "The Stone Angel" is represented by the concepts BODY and MEDICINE & HEALTH. The domain of psychosocial changes includes the concepts CONFLICTS, FEELINGS, THINKING & COGNITION, BEHAVIORS, and PEOPLE. It was revealed that the domain of psychosocial changes is characterized by a certain heterogeneity due to the universal nature of the concepts BEHAVIORS and PEOPLE. Owing to the ambiguity of the interpretation of the phenomenon of death, the concept DEATH & MORTALITY belongs to the two mentioned above domains. It was found that the nominative units that identify the conceptual space of the gerontological discourse within the relevant reference fields indicate real physiological changes caused by natural aging processes, medical problems associated with these processes, and ways to solve these problems (the domain of biological changes), alongside social and personal factors of the aging process, such as deterioration of social interaction and behavioral deviations (the domain of psychosocial changes). Quantitative inconsistency of the structures of the detected domains indicates that the analyzed text forms a gerontological discourse, which is mostly explicated within the domain of psychosocial changes. The study contributes to the development of discourse research from the cognitive-discursive approach. The proposed methodology is considered promising within the framework of linguistic gerontology.

Key words: gerontological discourse, conceptual space, the domain of biological changes, the domain of psychosocial changes, concept, reference field, nominative unit.

Постановка проблеми. Антропоцентризм сучасних мовознавчих розвідок передбачає системне осмислення феноменів людського буття (фізіологічних, психологічних, соціальних тощо) крізь призму мовної системи координат. Усі аспекти життєдіяльності Homo Lingualis як однієї з головних іпостасей людини, перебувають під прицілом науки про мову (Андрейчук, 2010: 169). Не уникнув цього пильного інтересу й процес старіння (ageing), який протягом останніх десятиліть привертає до себе увагу вітчизняних та зарубіжних дослідників (Gaidash et al, 2022; Wallace, 2011; Woodward, 2020). Розширення діапазону крос-дисциплінарних студій з геронтологічною проблематикою викликано важливістю осмислення та вивчення старості й старіння в сучасному постіндустріальному суспільстві (Гайдаш, 2019: 20). Молодіжно-орієнтована західна культура сприймає старіння як чужорідне явище, де ЧУЖІ, на відміну від СВОЇХ, утворюють спільноту, яка спілкується незрозумілою мовою (Wallace, 2011: 389–415). Наріжним каменем геронтологічного дискурсу (або дискурсу старіння/старості) є категорія змін (біологічних, психологічних, когнітивних, соціальних тощо). Ці зміни призводять до часткової деформації життєвої та концептуальної картин світу та впливають на процес створення мовлення й мовну діяльність. Зважаючи на названі чинники, ми розуміємо геронтологічний дискурс як знакове утворення, пред-

ставлене комплексною системою лексичних, фразеологічних, синтаксичних, стилістичних і прагматичних засобів репрезентації екстралінгвальних аспектів старіння, основою яких є реальні зміни біологічного, психологічного та соціального статусу, зумовлені природними буттєвими процесами. Як і інші типи дискурсу, геронтологічний дискурс характеризується своїми власними цілями, стилем, тональністю та комунікативними стратегіями.

Однією з актуальних дослідницьких парадигм сучасної лінгвістики є когнітивно-дискурсивний підхід, «використання якого дозволяє перейти від опису одиниць і структур дискурсу до моделювання структур свідомості учасників комунікації» (Yefremova, Voichuk, 2021: 187). Відповідно, моделювання концептуального простору, так званої «когнітивної карти», геронтологічного дискурсу здійснюється за допомогою аналізу базових концептів, які утворюють основу суспільної комунікації.

Аналіз досліджень. Зацікавлення соціуму геронтологічними аспектами буття призвело до появи низки художніх творів, повністю або частково присвячених проблемам старіння й старості. Геронтологічні мотиви та теми у літературних творах стали тригером для низки досліджень, які зосереджуються на проблемах вербальних маркерів ейджизму (Гайдаш, 2019: 20), репрезентації старіння та старості в німецькомовній (Gaidash et

al, 2022: 180) та англomовній (Falcus, 2020; Jewusiak, 2020; Valeur, 2020; Wallace, 2011; Woodward, 2020) літературі.

Не дивно, що геронтологічно марковані художні твори стали матеріалом для міждисциплінарних наукових розвідок на межі геронтології та літературознавства. Цей процес сприяв виникненню нової гуманітарної парадигми – літературознавчої геронтології, яка пропонує своє бачення дискурсу старіння з його основними складовими, серед яких чільне місце посідають наступні: «центральне місце літніх персонажів у сюжетних лініях; проблеми пристосування літніх персонажів до нових реалій життя, яке швидко змінюється (стратегії старіння); різновиди міжпоколінневого конфлікту; концепція «перегляду життя»; жанр п'єси-спогаду; епізод драматичного твору; рекурентний мотив «історії хвороби»; гетеротопія геріатричних закладів тощо» (Гайдаш, 2019: 21).

Поступове зміщення вектору наукового пошуку від власне літературознавчих досліджень геронтологічних сигналів у літературних творах у бік інтегрованих наукових студій уможливує виявлення особливостей категоризації та лінгвальної об'єктивації концептуального простору геронтологічного дискурсу.

У цьому контексті художня проза всесвітньовідомої канадської письменниці Маргарет Лоренс, а саме її перший «канадський» роман «Кам'яний ангел» (Laurence, 1993), становить значний інтерес для досліджень геронтологічного дискурсу з позицій когнітивно-дискурсного підходу. Роман охоплює майже століття. Життя дев'яносторічної Агар Шиплі / Nagar Shipley розгортається у двох часових вимірах. Теперішні героїні – хвороба, раптова втеча з дому, лікарня і смерть – переплітається з її спогадами про минуле. Гордіня, посередній рівень розвитку емоційного інтелекту, результатом якого є нездатність показати свої справжні почуття, душевна сліпота (символом якої є фігура сліпого ангела на могилі батьків) формують образ, який сприяє зміцненню геронтологічних стереотипів в уяві читача.

Метою статті є ідентифікація концептуального простору англomовного геронтологічного дискурсу в канадській художній прозі та виявлення номінативних засобів актуалізації основних концептів, що відтворюють його ментально-інформаційний портрет.

Виклад основного матеріалу. Концептуальну інвентаризацію англomовного геронтологічного дискурсу в романі Маргарет Лоренс «Кам'яний ангел» здійснено за допомогою автоматизованого контент-аналізу на основі програмного забезпе-

чення *Tropes V8.4*. Опція *Scenario* за допомогою компресії тексту дозволяє категоризувати концептуальний простір роману. Сценарії є формами існування відповідних концептів, що номінуються певними мовними засобами у межах референційних полів (РП) (*reference fields*), які визначають загальний рівень представлення контексту (Бойчук, Єфремова, 2020: 97).

Загальноприйнятій у геронтології поділ теорій старіння (*theories of aging*) на біологічні (генетичні, негенетичні, аутоімунні тощо) та психосоціологічні (розмежування, активності, життєвого циклу та безперервності) (Simic, Guarente, 2024) є базою для профілювання відповідних доменів, у структурі яких актуалізовано усі вербально втілені концептуалізації процесів старіння та старості.

Проведений аналіз засвідчує, що домен біологічних змін у межах концептуального простору геронтологічного дискурсу в романі Маргарет Лоренс «Кам'яний ангел» представлений концептами BODY та MEDICINE & HEALTH. Домен психосоціальних змін містить концепти CONFLICTS, FEELINGS, THINKING & COGNITION, BEHAVIORS, PEOPLE. Неоднозначність трактування феномену смерті, яка є як біологічним, так і суспільним (філософським, соціальним, релігійним тощо) явищем, призводить до двоїстості концепту DEATH & MORTALITY, який може належати двом зазначеним вище доменам. Кількісна невідповідність структури представлених доменів свідчить про те, що текст художнього твору формує геронтологічний дискурс, що більшою мірою експлікується саме в межах домену психосоціальних змін.

Проаналізуємо детальніше й виявимо номінативні одиниці, які ідентифікують концептуальний простір геронтологічного дискурсу в межах відповідних референційних полів.

Вербальна актуалізація концепту BODY, представленого п'ятьма РП (BLOOD & VASCULAR SYSTEM, BODY PARTS, BODY SUBSTANCES, BRAIN & NERVOUS SYSTEM, DIGESTIVE SYSTEM), характеризується значною кількістю слововживань (1072). Найбільш репрезентативним у плані вербального вираження є РП BODY PARTS (загальна кількість слововживань – 986), у межах якого концепт BODY вербалізовано лексемами, що позначають різні частини тіла (*body tissues, bones, head, face, limbs, muscle, body organ, etc.*). Наприклад: “*Oh yes. But it doesn't really matter. Stomach today, liver yesterday, kidneys the day before. Who would think a person had so many vital organs? It seems an impertinence to me, that these doctors should expose and peer at my giblets.*” Номі-

нативний простір інших РП представлений лексемами, які привертають увагу читача до фізіологічних проблем процесу старіння (*blood, vein, brain, nerve, sweat, perspiration, tear; bowels, etc.*). Наприклад: “*My bowels haven’t moved today. That’s likely why I’m getting this nausea. I feel a twinge in my intestines, so I pick up my bag and make my way back...*”

Концепт MEDICINE & HEALTH репрезентовано 9 РП: 1) DISEASES, 2) DRUGS, 3) HEALTH PROFESSIONS, 4) MEDICAL INSTITUTIONS, 5) MEDICAL INSTRUMENTS, 6) MEDICINE, 7) MENTAL HEALTH, 8) SICK AND HANDICAPPED PERSONS, 9) TOXICITY AND POISONS. Вербальними актуалізаторами досліджуваного концепту у межах вищезазначених референційних полів є номінації, що позначають хвороби серця, інфекційні захворювання, хвороби нервової системи, ліки, медичні заклади та інструменти тощо (*migraine, wound, injury, nausea, heart attack, magnesia, pill, doctor, nurse, hospital, wheelchair, delirium, poison, etc.*) (загальна кількість слововживань – 227). Наприклад: “*And now I remember. I’m getting my stomach scrutinized, not my heart or soul. This doctor is a mild-looking man, not what I’d pictured at all. Doris is at the door, nodding earnestly as the nurse gives instructions. “Give her a laxative tonight. Barium’s apt to be constipating.”*”

Отже, концепти домену біологічних змін конструюють концептуальний простір геронтологічного дискурсу на основі РП, які містять номінативні одиниці, що вказують на фізіологічні процеси, які відбуваються в організмі людини під час старіння, медичні проблеми, пов’язані з цими процесами, та шляхи розв’язання цих проблем.

Домен психосоціальних змін містить концепти, співвідносні з психологічними та соціальними змінами, які відбуваються під час старіння. Це погіршення взаємодії між старшою людиною та іншими членами суспільства та намагання зберегти набуті протягом життя особистісні цінності, характеристики та поведінкові моделі (Simic, Guarente, 2024).

У ході дослідження помічено певну неоднорідність структури зазначеного домену. Так, деякі з виокремлених концептів проєктують на ментальну канву твору окремі аспекти психосоціальних змін, інші ж актуалізують декілька геронтологічних особливостей одночасно. Розглянемо докладніше.

Труднощі у підтриманні соціальних зв’язків актуалізуються у концептуальному просторі роману через концепт CONFLICTS, який експліковано трьома РП – MISFORTUNE, SECURITY &

DEFENCE, SHELTERS. Номінативна реалізація цього концепту у межах зазначених референційних полів відбувається за допомогою номінативних одиниць, які вказують на нездатність головної героїні зрозуміти мотиви тих людей, які турбуються про неї, її бажання обмежити комунікацію, щоб почуватись у безпеці (*shame, collapse, shield, danger, shelter, protection, refuge, etc.*) (загальна кількість слововживань – 40). До прикладу: “*Now I am exhausted and glad enough to change the subject. I will not give her the satisfaction of believing me cranky. I will make the effort, as much as she, to be agreeable. “Will Tina be home for dinner?” A safe remark. We are both so fond of the girl, the only topic we can be certain of seeing eye to eye. Doris’s eyes stare widely for a revealing instant. Then she hoods them. Tina’s hundreds of miles away. “She left a month ago to take that job down East.” Of course. Of course. Oh, I cannot look at her, for shame. “Yes, yes. It slipped my mind, just for the moment.” / ... / “We’ve got to have it out with her,” Marvin says. “It’s not a job I relish.” Then, frighteningly, his voice, so low and solid, goes high and seeking. “What will I say to her, Doris? How can I make her see?”*”

Намір героїні зберегти набуті протягом життя поведінкові моделі, визначені особистісними чинниками, у досліджуваному концептуальному просторі реалізовано за допомогою концептів FEELINGS, THINKING & COGNITION. Негативна тональність досліджуваного дискурсу експлікована у тексті роману референційними полями концепту FEELINGS, у межах яких виявлено номінації, які, попри намагання героїні зберегти волю до життя, відображають песимістичне усвідомлення неминучої смерті. Номінативний простір референційних полів AFFLICTION, ANGER, DESPAIR, DISGUST, EMBARRASMENTS, DISTRESS, FEARS, HATES, MELANCHOLY & SADNESS, NERVOUSNESS представлено номінативними одиницями *anger, angry, fury, to rage, rage, enraged, to disgust, disgust, disgusting, anxious, to hurt, to worry, worry, apprehension, to fear, fear, afraid, panic, terror, to scare, scare, affliction, martyrdom, despair, dismay, chagrin, mortification, to embarrass, embarrassment, to humiliate, humiliation, to hate, sad, to sadden, to regret, regret, self-pity* (загальна кількість слововживань – 208). Наприклад: “*Paralyzed with embarrassment, I was forced to keep my unquiet peace and listen while they loved”; “The fare, ma’am, please,” he quietly says. I’m humiliated, flustered. I open my purse, and grope, and finally thrust it into his hands.”*”

Спроби головної героїні контролювати свої когнітивні процеси експліковано у межах кон-

цептуального простору твору за допомогою концепту THINKING & COGNITION, номінативна репрезентація якого відбувається номінативними одиницями, виявленими у межах референційних полів THINKING, COGNITION, ABILITY & INTELLIGENCE, KNOWLEDGE, MEMORY. Вербальними актуалізаторами досліджуваного концепту у межах зазначених референційних полів є номінативні одиниці *thinking, thought, idea, mind, aware, unaware, clever, know, knowledge, wisdom, remember, memory, etc.* (загальна кількість слововживань – 102). До прикладу: “*Oh, would you remind me? My memory’s very good, usually, but sometimes a thing slips my mind*” “*Yeh. Same here. Well, let’s hit the hay, kiddo.*” “*I have to smile at that. And then I feel myself sliding into sleep.*”

Спільним ядром домену психосоціальних змін, яке інтегрує зазначені вище аспекти концептуального простору геронтологічного дискурсу, є концепти PEOPLE та BEHAVIORS, референційні поля яких містять номінації, однаково релевантні для позначення досліджуваних геронтологічних змін. На апеляцію до соціальної складової людської особистості у прикінцевий період її життя вказує концепт PEOPLE, представлений у тексті роману РП FAMILY & GENEALOGY, SOCIAL GROUPS, SOCIAL GATHERINGS, SOCIAL OCCASIONS. Вербалізація цього концепту відбувається за допомогою номінацій *family, wife, husband, mother, son, parent, people, partner, senior citizen, crowd, gathering, meeting, wedding, birthday, etc.* (загальна кількість слововживань – 645), які вказують на ослаблення соціальних зв’язків та бажання героїні зберегти свою особистісну ідентичність. Наприклад: “*I can hear them running, running, as though their lives depended on it. I’m left gaping after them, thinking for some reason that I’ve underestimated that girl. Or perhaps it was the boy I underestimated. Then I’m struck with how much I must have frightened them. Oh, stupid, stupid – how could I have been so dull in the wits? They’ve seen only a fat old woman, a crumpled sleazy dress, a black hat topped (how oddly, for this place) with blue and bobbing artificial flowers, a beckoning leer, a greasy paper bag.*”

Концепт BEHAVIORS суголосний концептам CONFLICTS та FEELINGS у віддзеркаленні соціальних і особистісних чинників процесу старіння, як от погіршення соціальної взаємодії та поведінкові девіації. Номінативна репрезентація досліджуваного концепту відбувається за допомогою низки номінативних одиниць (*absurd, absurdity, manner, dignity, ridiculous, impudent, pity, mercy, kindness, meekness, haughtiness, temper, impatience, shameful, etc.* (загальна кількість слово-

живань – 77)), виявлених у межах референційних полів ABSURDITY, MANNER, DISRESPECT & ABUSE, MERCIFULNESS, HUMILITY, PRIDE & ARROGANCE, TEMPER, WORTHINESS. Наприклад: “*They stand transfixed by my thundering voice. And then, just when I’ve gained this ground, I falter. My whole hulk shakes, the blubber prancing up and down upon my rib cage, and I betray myself in shameful tears. “How can I leave my house, my things? It’s mean – it’s mean of you – oh, what a thing to do.”; “I don’t know what in hell I’m supposed to do,” Marvin says. “I’m caught between two fires.” That Doris and I could possibly be termed “two fires” is such an absurdity that I can’t help laughing. Doris, offended, glares.*”

Отже, результати автоматичного аналізу вказують на той факт, що унікальність домену психосоціальних змін концептуального простору роману Маргарет Лоренс «Кам’яний ангел» є підтвердженням двох базових психосоціологічних теорій старіння – розмежування та безперервності, основою для яких є вікові соціальні, поведінкові та особистісні зміни.

Концепт DEATH & MORTALITY як конструктор, який, зважаючи на свою двоїсту природу, належить до двох досліджуваних доменів, у тексті роману експліковано референційними полями DEATH, CEMETERY та FUNERAL HOME. Номінативний простір цих референційних полів представлений номінативними одиницями, які вказують на завершальний етап онтогенезу людини, – *to die, dead, death, cemetery, tomb, grave, funeral, etc.* (загальна кількість слововживань – 101). Наприклад, “*I’ve forgotten and cannot for the life of me recall. But why do I feel bereaved, as though I’d lost someone only recently? It weighs so heavily upon me, this unknown loss. The dead’s flame is blown out and evermore shall be so. No mercy in heaven.*”; “*Why doesn’t Marvin come? He hasn’t a thought for me. He’s off gallivanting with Doris. At the movies, more than likely, the pair of them, not giving a care whether I live or die. Well, I won’t. They needn’t think they’ll get my house that easily. If he tries to sell it, I’ll get the lawyer on him.*”

Висновки. Аналіз концептуального простору англomовного геронтологічного дискурсу дозволив виявити низку особливостей лінгвокогнітивного моделювання соціодискурсних процесів, основою яких є категорія змін. Концептологічна специфіка геронтологічного дискурсу в романі Маргарет Лоренс «Кам’яний ангел» визначається чинниками біологічного (домен біологічних змін – концепти BODY та MEDICINE & HEALTH) та психосоціального характеру (домен

психосоціальних змін – концепти CONFLICTS, FEELINGS, THINKING & COGNITION, BEHAVIORS, PEOPLE). Неоднозначність трактування феномену смерті як біологічного і суспільного явища, призводить розуміння концепту DEATH & MORTALITY як такого, що може належати двом досліджуванім доменам. Аналіз номінативних засобів експлікації зазначених концептів дозволив встановити, що концепти домену біологічних змін в аналізованому романі вербалізовано номінаціями, які вказують на фізіологічні процеси старіння, медичні проблеми, пов'язані з цими процесами, та шляхи розв'язання цих

проблем. Домен психосоціальних змін характеризується певною структурною неоднорідністю, зумовленою універсальною природою концептів BEHAVIORS та PEOPLE. Номінативна реалізація концептів домену психосоціальних змін відбувається за допомогою номінативних одиниць, які вказують на погіршення соціальної взаємодії та намагання зберегти набуті протягом життя особистісні цінності та поведінкові моделі. Перспективним для подальших наукових розвідок вважаємо дослідження ментально-інформаційного портрету геронтологічного дискурсу на матеріалі соціальних мереж.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейчук Н. Мова і культура у контексті системного підходу в науках про людину. *Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови*. 2010. Вип. 17. С. 169–175.
2. Бойчук В., Єфремова Н. Емоційна концептосфера романів Маргарет Лоренс. *Канадознавство: філологічні візії: кол. моногр. у 2-х кн.. Кн.2 = Canadian Studies: Philological Visions: Collective Monograph in two books*. Book 2. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 94–115.
3. Гайдаш А. В. До питання дефініції літературознавчої геронтології. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції: зб. наук. пр. (філол. науки)*. 2019. № 13. С. 18–23.
4. Falcus S. Age and Anachronism in Contemporary Dystopian Fiction. *Literature and Ageing* / ed. by Elizabeth Berry & Margery Vibe Skagen. Boydell & Brewer, 2020. P. 65–86. <https://doi.org/10.2307/j.ctvxhrkdr.8>
5. Gaidash A., Shapochkina O., Kadubovska S., Kishchenko N. The Representations of Ageing (Old Age) in German-Language Literature. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2022. 14(4) P. 180–195. <https://doi.org/10.18662/trem/14.4/636>
6. Jewusiak J. Grandpaternalism: Kipling's Imperial Care Narrative. *Literature and Ageing* / ed. by Elizabeth Berry & Margery Vibe Skagen. Boydell & Brewer, 2020. P. 87–104. <https://doi.org/10.2307/j.ctvxhrkdr.9>
7. Laurence M. The Stone Angel. Chicago: University of Chicago Press, 1993. 318 p. URL: <https://www.24symbols.com/book/english/margaret-laurence/the-stone-angel?id=1828459>
8. Simic P., Guarente L. P. Aging. *Encyclopedia Britannica*, 2024. URL: <https://www.britannica.com/science/aging-life-process>
9. Valeur P. S. Toying with the Spool: Happiness in Old Age in Samuel Beckett's Krapp's Last Tape. *Literature and Ageing* / ed. by Elizabeth Berry & Margery Vibe Skagen. Boydell & Brewer, 2020. P. 167–188. <https://doi.org/10.2307/j.ctvxhrkdr.13>
10. Wallace D. Literary portrayals of ageing. *An Introduction to Gerontology* / ed. by Ian Stuart-Hamilton. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. P. 389–415. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511973697.014>
11. Woodward K. Ageing in the Anthropocene: The View From and Beyond Margaret Drabble's The Dark Flood Rises. *Literature and Ageing* / ed. by Elizabeth Berry & Margery Vibe Skagen. Boydell & Brewer, 2020. P. 37–64. <https://doi.org/10.2307/j.ctvxhrkdr.7>
12. Yefremova N. V., Boichuk V. M. Conceptual Space of English Political Discourse during the Struggle against Covid-19. *Philological science and education: transformation and development vectors: Collective monograph*. Vol. 1. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. P. 186–203

REFERENCES

1. Andreichuk N. (2010) Mova i kultura u konteksti systemnoho pidkhdodu v naukakh pro liudynu. [Language and culture in the context of systematic approach in the humanities] *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Inozemni movy*, 17. 169–175. [in Ukrainian].
2. Boichuk V., Yefremova N. (2020) Emotsiina kontseptosfera romaniv Marharet Lorens. [The emotional conceptual sphere of Margaret Laurence's novels] *Kanadoznavstvo: filolohichni vizii: kol. monohr. u 2-kh kn.. Kn.2 = Canadian Studies: Philological Visions: Collective Monograph in two books*. Book 2. Lutsk: Vezha-Druk, 94–115. [in Ukrainian].
3. Falcus S. (2020) Age and Anachronism in Contemporary Dystopian Fiction. In Elizabeth Berry & Margery Vibe Skagen (Eds.), *Literature and Ageing* (pp. 65–86). Boydell & Brewer. <https://doi.org/10.2307/j.ctvxhrkdr.8>
4. Gaidash A. V. (2019) Do pyttannya defynitsii literaturoznavchoi herontolohii. [To the problem of the definition of literary gerontology] *Literaturnyi protses: metodolohiia, imena, tendentsii: zb. nauk. pr. (filol. nauky)*. 13. 18–23. [in Ukrainian].
5. Gaidash A., Shapochkina O., Kadubovska S., Kishchenko N. (2022). The Representations of Ageing (Old Age) in German-Language Literature. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 14(4). 180–195. <https://doi.org/10.18662/trem/14.4/636>

6. Jewusiak J. (2020). Grandpaternalism: Kipling's Imperial Care Narrative. In Elizabeth Berry & Margery Vibe Skagen (Eds.), *Literature and Ageing* (pp. 87–104). Boydell & Brewer. <https://doi.org/10.2307/j.ctvxhrkdr.9>
7. Laurence M. (1993). *The Stone Angel*. Chicago: University of Chicago Press. URL: <https://www.24symbols.com/book/english/margaret-laurence/the-stone-angel?id=1828459>
8. Simic P., Guarente L. P. (2024). Aging. In *Encyclopedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/science/aging-life-process>
9. Valeur P. S. (2020). Toying with the Spool: Happiness in Old Age in Samuel Beckett's Krapp's Last Tape. In Elizabeth Berry & Margery Vibe Skagen (Eds.), *Literature and Ageing* (pp. 167–118). Boydell & Brewer. <https://doi.org/10.2307/j.ctvxhrkdr.13>
10. Wallace D. (2011). Literary portrayals of ageing. In Ian Stuart-Hamilton (Ed.), *An Introduction to Gerontology* (pp. 389–415). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511973697.014>
11. Woodward K. (2020). Ageing in the Anthropocene: The View From and Beyond Margaret Drabble's *The Dark Flood Rises*. In Elizabeth Berry & Margery Vibe Skagen (Eds.), *Literature and Ageing* (pp. 37–64). Boydell & Brewer. <https://doi.org/10.2307/j.ctvxhrkdr.7>
12. Yefremova N. V., Boichuk V. M. (2021). Conceptual Space of English Political Discourse during the Struggle against Covid-19. In *Philological science and education: transformation and development vectors: Collective monograph*. Vol. 1. (pp. 186–203). Riga, Latvia: «Baltija Publishing».